

ข้อแนะนำการเก็บอุจจาระหรือหนองฝีเพื่อส่งตรวจหาเชื้ออะมีบา

ชาตรี จินตนาวงศ์*

แพทย์มักจะเข้าใจว่าการตรวจอุจจาระหรือหนองฝีของเชื้อ *Entamoeba histolytica* จากผู้ป่วยที่สงสัยจะเป็นโรคบิดอะมีบา^๕นั้น อยู่กับความสามารถของผู้ตรวจทางห้องปฏิบัติการแต่เพียงผู้เดียว ผู้อื่นไม่มีความสำคัญเลยหรือถ้าจะมีส่วนด้วยก็เป็นส่วนน้อยเท่านั้น ความเข้าใจเช่นนี้ ผิดจากความจริงในทางปฏิบัติมากเพราะแม้ผู้ตรวจจะมีความสามารถยอดเยี่ยมอย่างไรก็ตาม ถ้าส่งส่งตรวจอยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะสมก็เป็นการยากที่จะตรวจเชื้อบิตพบ

สำหรับการเก็บและการส่งอุจจาระหรือหนองฝีที่เหมาะสมนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการที่ตีความขั้นตอนต่อไปนี้

การเตรียมผู้ป่วย เนื่องจากมียาบางชนิดมีผลต่อเชื้อบิต ทำให้การตรวจหาเชื้อบิตได้ยากหรืออาจตรวจไม่พบเลย ถ้าจำเป็นต้องอาศัยงดยาเหล่านั้นก่อนที่จะส่งอุจจาระไปตรวจ *Juniper*^๕ ให้รายการยาและสารบางชนิดที่มีผลรบกวนการตรวจหาเชื้อบิตในอุจจาระ คือ

1. ยารักษาโรคท้องเสีย ได้แก่ ยาประเภท bismuth และ kaolin
2. การถ่ายภาพรังสีด้วยสารทึบแสง barium sulphate
3. ยาปฏิชีวนะ
4. ยารักษาพยาธิ (antiprotozoa และ antihelminthic)
5. ยาลดกรด
6. ยาถ่าย, ยาระบาย
7. การสวนอุจจาระด้วยน้ำ, น้ำสบู่ หรือน้ำเกลือ hypertonic

* แผนกปรสิตวิทยา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ยาและสารต่าง ๆ เหล่านี้จะมีผลรบกวนการตรวจหาเชื้ออะมีเบียนาน 1-2 สัปดาห์ แต่ ถ้าเป็นยาประเภท antiparasitic จะมีผลนานถึง 4 สัปดาห์ ดังนั้นก่อนส่งสิ่งตรวจจึงจำเป็นต้องหยุดยา และสารดังกล่าวให้นานพอที่จะไม่มีผลรบกวนต่อการตรวจหาเชื้ออะมีบา

Juniper⁵ แนะนำให้ใช้ยา diphenoxylate hydrochloride รักษาอาการท้องเดิน เพราะจะไม่รบกวนต่อการตรวจหาเชื้ออะมีบา สำหรับผู้ป่วยที่มีอาการหนัก แพทย์ควรตัดสินใจให้การรักษาโดยไม่ต้องคำนึงถึงผลการตรวจอุจจาระก่อนได้

ส่งส่งตรวจ ควรได้มาใหม่และควรส่งถึงห้องปฏิบัติการภายในครึ่งชั่วโมงหลังเก็บได้ แต่ถ้าต้องการเพาะเชื้อ ควรส่งถึงห้องปฏิบัติการภายใน 15 นาที¹

วิธีเก็บอุจจาระส่งตรวจ ควรส่งให้จำนวนเพียงพอที่จะตรวจ⁴ Healy แนะนำให้เก็บอุจจาระที่ผู้ป่วยถ่ายแต่ละครั้งทั้งหมดหรือเกือบทั้งหมดส่งห้องปฏิบัติการ อุจจาระที่เก็บไม่ควรปนกับปัสสาวะหรือสิ่งขับถ่ายอื่น ๆ อุจจาระที่เป็นมูกปนเลือดจะมีโอกาสพบเชื้อมากขึ้น

วิธีเก็บหนองส่งตรวจ Lello และ Brooke รายงานว่าเชื้ออะมีบาส่วนใหญ่จะอยู่ตามขอบของโพรงหนอง จึงควรส่งหนองที่ดูออกส่วนสุดท้ายมากกว่าหนองที่ดูออกตอนแรก หนองส่วนสุดท้ายจะมีสีเลือดปน และไม่ควรร่างหนองทั้งหมดที่เจาะได้ไป

วิธีส่งตรวจ ควรส่งตรวจหลายครั้ง เพราะโอกาสที่จะตรวจพบเชื้อมีมากกว่า Faust⁹ แนะนำว่าให้ตรวจอุจจาระวันเว้นวัน หรือวันเว้น 2 วันอย่างน้อย 3-4 ครั้ง ถ้าตรวจไม่พบเชื้ออะมีบาเลยจึงจะบอกได้ว่าผู้ป่วยไม่มีเชื้ออะมีบา Craig² รายงานว่าการตรวจอุจจาระครั้งเดียวจะได้ผลบวกเพียง 1 ใน 3 ของผู้ป่วยที่เป็นโรคบิดอะมีบา

เอกสารอ้างอิง

1. ชาตรี จินตนาวงศ์: ผลการตรวจเชื้ออะมีบาค่ายวิธี direct simple smear และวิธีเพาะเชื้อ,
จุฬาลงกรณ์เวชสาร 21 : 275-82, 2520
2. Craig, CF.: *Laboratory Diagnosis of Protozoan Diseases*, 2nd ed. Philadelphia:
Lea & Febiger, 1948. P. 42
3. Faust, EC.: Modern criteria for the laboratory diagnosis of amoebiasis, *Am J
Trop Med Hyg* 1 : 140-45, 52.
4. Healy, GR.: Laboratory diagnosis of amoebiasis. *Bull NY Acad Med* 47 : 478-
90, 71.
5. Juniper, K: "Parasitic diseases of the Intestinal Tract." *Gastroenterologic
Medicine* Edited by Paulsan M., Philadélphia : Lea & Febiger. 1969.
pp 495-476.